

L'agricultura, cosa de tothom

Aquest dissabte milers de treballadors de la terra convocats per la Unió de Pagesos van desfilar per Barcelona per reclamar preus justos i atenció de totes les administracions. Hi ha en joc, com recorden, la supervivència del sector, però també la sobirania alimentària del país.

Agafeu quatre albergínies mitjanes, quatre pebrots vermells, quatre cebes petites, tres tomàquets menuts, dos alls i 100 mil·lilitres d'oli d'oliva verge. Poseu-ho tot al forn, a una temperatura de 200 graus, durant uns 40 minuts. Després retireu-ho i deixeu passar 20 minuts abans de llevar-hi la pell i preparar-ho per servir. L'escalivada ja és a taula. Si compreu aquests ingredients en un supermercat o en una gran superfície, us hi deureu gastar 4,01 euros. I d'aquests 4,01 euros, només 1,30 aniran a parar a la butxaca de l'agricultor. Els altres 2,71 euros, més del doble de la quantitat que ha rebut el professional del camp, es queden pel camí, fins a sumar els 4,01 que pagueu. El misteri de l'escalivada, en dirien alguns.

El *misteri*, però, es reproduïx en qualsevol altre producte que ens dona la terra al nostre país: les taronges, les pomes, les nespres, les ametles... Els preus que paguen els consumidors no són, ni de bon tros, els que rep el pagès pel fet de tenir cura d'aquella fruita o d'aquella verdura: regar-la, fertilitzar-la, protegir-la de les inclemències meteorològiques i, finalment, collir-la. Les grans empreses agroalimentàries fan valer la seua posició de domini al mercat per a decidir quin preu paguen als agricultors per la seua feina i pel producte que n'obtenen. Més que no negociació, es produeix un intercanvi desigual, en què l'una part fixa un preu i l'altra no té cap més opció sinó acatar-lo. El resultat de tot plegat ha estat una crisi de preus sense precedents que va portar a la Unió de Pagesos a convocar una manifestació aquest dissabte al matí (després del tancament d'aquesta edició) pels carrers de Barcelona. Sota el lema "Preus justos al camp i a la ciutat", el sindicat agrari volia visualitzar a la capital catalana —on van a parar una bona part dels productes que s'extrauen dels 2,3 milions d'hectàrees dedicades al conreu— la força d'un sector que ara com ara dona feina a més de 27.000 catalans i —cosa que és potser més important i tot— contribueix a l'equilibri territorial i al manteniment del paisatge. "Es tracta —segons que explica Joan Caball, secretari general de la Unió de Pagesos— de crear complicitat amb la ciutadania, amb els consumidors, per fer-los entendre que els problemes dels agricultors no són només nostres."

JORDI PLAY

La 'PACtada' d'Espinosa

La proposta-esborrany de reforma de la política agrària comuna (PAC) que el Ministeri d'Agricultura espanyol ha tramès a les comunitats autònomes ha fet traure foc pels queixals als sindicats agraris. El document, que fa una proposta per a un nou sistema d'ajudes amb vista al 2013, proposa de substituir l'actual sistema d'ajuts directes basats en referències històriques per un model d'ajuts directes a la renda de 100 euros per hectàrea per a tots els productors, independentment si són professionals o no. Segons la Unió de Pagesos, aquesta proposta "afectaria molt greument sectors vegetals, com ara l'arròs, taronges i mandarines, oli d'oliva, cereals i herbacis de secà i regadiu, blat de moro, farratges dessecats, avellana i ametlla; i també sectors ramaders, com ara el boví de llet, boví de carn i oví-caprí". Per a la Unió de Llauradors, el document del ministeri "és totalment inviable" i "lesiu i perjudicial per als interessos dels agricultors i ramaders valencians". Amb la proposta d'Elena Espinosa, només els cítrics i l'arròs deixarien de rebre 39 milions i 15 milions d'euros en ajudes, respectivament.

Però per què cal eixir ara al carrer, si la crisi de preus és fruita del temps? Caball ho veu clar. D'una banda, "aquesta crisi és diferent de les anteriors perquè mai com ara tants sectors no s'han vist afectats, alhora, per la pressió de la gran distribució quan s'estableixen els preus". D'una altra banda, ha estat determinant la "inacció de l'administració", que el sindicat responsabilitza en bona mesura de la difícil situació que travessen. "Ha arribat el moment de dir prou. Hi ha un enorme descontentament per la manca de resposta de l'administració", apunta Caball. "Tant el govern català com el govern central es mantenen impassibles davant el fet que, en el context de la crisi, s'han agreujat els abusos de la gran distribució i de l'agroindústria".

Un camp als peus de Montserrat.

A la intempèrie. I això malgrat que en tot aquest temps s'han aprovat normatives amb l'objectiu de regular les relacions comercials entre grans distribuïdores i agricultors. "Hi ha lleis que diuen que no es pot fer abús de domini, però les lleis no es fan complir. No actua ni la defensa del consumidor ni el tribunal de la competència." Les crítiques són compartides des de l'altre costat del Sènia. Al País Valencià, Josep Botella, secretari general de la Unió de Llauradors, critica que "les poques lleis que hi ha no s'apliquen". I en posa un exemple: "Hi ha una legislació que diu que els pagaments han de fer-se en un termini de 30 dies i la gran distribució paga a 90 dies o a 120. I les administracions paguen les ajudes a un any!"

Botella també es malfia de l'Observatori de Preus, un òrgan col·legiat dependent del Ministeri de Medi Ambient i creat l'any 2000 que analitza el procés de formació de preus en la cadena agroalimentària, "amb la finalitat de contribuir a la transparència dels mercats", segons que expliquen des del ministeri. "S'analitzen totes les operacions, des de la compra a l'agricultor fins que arriba al mercat. I els estudis ens mostren que l'augment és justificat en part perquè hi intervenen molts intermediaris necessaris que afegeixen valor al producte. Amb tot, també es detecta que hi ha una situació de desequilibri a favor de la gran distribució", diuen des del ministe-

ri. "L'observatori es limita a observar la situació, però no fa res de res", es queixa Josep Botella, que reclama "polítiques que de veritat ens condueixen cap a un millor funcionament del mercat". "No pot ser -diu- que de cada euro que paga el consumidor, només 10 cèntims arriben a l'agricultor. Perquè amb aquests 10 cèntims no es poden cobrir les despeses de producció."

Els temps en què els productes agraris venien en petits comerços de proximitat són llunyans. La proliferació de les superfícies grans i mitjanes a les ciutats però també als pobles ha transformat els canals de distribució. On abans hi havia negociació de preus, avui hi ha imposició. El Parlament Europeu ho va confirmar a través d'una resolució que afirmava que "hi ha elements de judici que apunten que els grans supermercats usen el seu poder de compra per forçar a la baixa, fins a nivells insostenibles, els preus satisfets als proveïdors i per imposar-los condicions injustes". Les grans empreses de la distribució s'han convertit, tal com critiquen tant la Unió de Pagesos com la Unió de Llauradors, en un "oligopoli". Segons dades del Departament de Comerç de Catalunya, tres grans cadenes de supermercats (Carrefour, Eroski i Mercadona) controlen més del 50% de la distribució al detall a Catalunya.

"L'oligopoli de la gran distribució actua amb un comportament denominat de

El 'misteri' de l'escalivada

El preu dels ingredients d'una escalivada per a quatre persones varia d'un 308% o es triplica des de l'origen (el preu que rep el pagès) fins a la destinació (preu al consumidor)

	Ingredients necessaris per a 4 persones	Preu origen €/kg	Preu quantitat recepta origen	Preu destinació €/kg	Preu recepta destinació	Variació %
	4 albergínies mitjanes	0,40	0,32	1,63	1,30	408%
	4 pebrots vermells grossos	0,60	0,30	1,88	0,94	313%
	4 cebes petites	0,49	0,22	1,37	0,62	282%
	3 tomàquets petits	0,64	0,19	2	0,60	312%
	2 grans d'all	1,64	0,08	4,2	0,21	257%
	100 ml d'oli d'oliva verge extra	1,89	0,19	3,35	0,34	177%
	Total		1,30		4,01	308%

Font: Unió de Pagesos

Nota: aquest estudi va ser realitzat el 2009

col·lusió tàcita, contrari al lliure mercat i a la competència: sense que els calgui ni tan sols pactar-ho deliberadament, a la pràctica la conducta dels grans distribuïdors imposa preus baixos al productor aprofitant-se del control i la concentració de la distribució i el poder de compra”, diuen des de la Unió de Pagesos. Els beneficis esquistats que obtenen els pagesos han tingut com a resultat un empobriment de la primera baula de la cadena alimentària. Del 2001 al 2008, segons el sindicat català, la renda agrària a Catalunya va disminuir d'un 43%. Per tot això, diu Caball, “no ens estarem de denunciar l'apropiació de la feina de la pagesia per part dels intermediaris”.

Si aquesta baixada de preus ha estat possible és, en part, gràcies a la liberalització dels mercats agraris internacionals i a la incorporació dels països en via de desenvolupament al grup de productors. Alleugerits per una laxa normativa fitosanitària, preus baixos de la terra i salaris competitiu, aquests països exporten les mercaderies i fan baixar els preus de venda fins a terra. I, cosa pitjor: les grans empreses de la distribució han optat per comprar els productes que es venen ací directament a aquests altres països. Mercadona, per posar-ne només un exemple, compra l'oli a Tunísia i l'any passat es va rumiar seriosament d'importar la xulla de països del nord d'Àfrica. La cara amable de la política d'eixir fora a

comprar allò que hi ha a casa és, per al consumidor, l'abaratiment de la compra; la cara amarga és l'ensorrament de l'agricultura autòctona. “Allò que es produeix fora serveix per a abaratir allò que es fa ací, no per a suplir-ho”, adverteix Josep Botella. “El problema que tenim els qui treballem el camp –diu– és que no juguem amb les mateixes regles. Ací tenim l'obligació de produir amb unes determinades normatives socials i laborals, amb una reglamentació de seguretat alimentària, amb un respecte ambiental que, al remat, encareix els costos.”

Patir fam? Allò que hi ha en joc és, doncs, la supervivència d'aquest sector econòmic i social, però també –i això potser és més important– la seguretat alimentària del país. La crisi per l'encariment dels productes agrícoles a principi del 2008 va tenir conseqüències nefastes per a les poblacions dels països del Tercer Món. Entre el març del 2007 i el 2008, el blat va encarir-se d'un 130% i l'arròs, d'un 74%. De la nit al dia, les societats de l'opulència es van adonar que no servia de res disposar d'ordinadors de darrera generació, cotxes més potents que ningú i la millor indústria d'acer si no tenien assegurats els aliments o bé si els que importaven resultaven massa cars.

Les veus d'alarma es van disparar: la disposició d'aliments tornava a ser

un problema per a l'autosatisfet primer món. Perquè en una situació de crisi alimentària mundial, l'única seguretat és la que proporcionen els productes conreats dins les fronteres de cada país.

A casa nostra passa que cada vegada més agricultors abandonen la terra perquè no els resulta rendible de dedicar-s'hi. I aquest abandonament és, la majoria de vegades, irreversible. “El 2008 ja vam tenir un avís de què podria arribar a passar –adverteix Josep Botella–. Després el perill sembla haver-se dissipat, però les reserves estratègiques d'aliments han disminuït. A Espanya, aquests darrers deu anys han desaparegut 250.000 hectàrees de la terra més fèrtil que tenim, a causa del creixement de les infraestructures, la construcció... L'abandonament per part dels pagesos a la zona costanera, que és on es fa una agricultura més rica, és d'un 15%. A les zones de secà i de muntanya pot arribar fins al 50%. Són dades que haurien de preocupar l'administració. Però sembla que no començaran a preocupar-se fins que el desastre no siga de tal envergadura que comencen a faltar aliments.” I conclou: “Nosaltres no podem importar tota l'alimentació que requerim. Hem de produir aliments ací.”

Violeta Tena